

{ koaderno } **Koldo Almandoz**

Zunzunzitoa

Azken aldian, “hiri ornitologiak” izeneko filmaketa katalogoa osatzen ari naiz. Hegaztiak ingurune urbanoetara eta gizakiak bizi diren eremuetara nola moldatzen diren jasotzen duten grabazio amateurak. Filmaketa horietan, zoritxarrez, ez da azaltzen zunzunzitorik.

Ez da erraza. Zunzunzitoa, Kubako Isla de la Juventud-en bizi da soilik eta euli txori edo ezti elfo ezizenez ere ezaguna da. *Mellisuga Helenae* izen zientifikoa Johann Christoph Gundlach naturalista alemaniarrek eman zion 1844. urtean. Mellisuga (nektar xurgatzailea) Helenae, Kubara gonbidatu eta ostatu eman zion Carlos Booth adiskidearen Helena emaztearen omenez. Ez didazue ukatuko zunzunzitoaren izen zientifikoaren harira iradokitzen dena eleberri baten abiapuntu itzela ez denik.

Zunzunzitoa kolibrien espezierik txikiena da, eta hori esatea asko esatea da. Mokotik isatsera 5 zentimetroko luzera du. 1,8 gramoko pisua. Habiak 3 cm eskas izaten ditu. Zunzunzito arra munduan existitzen den odol beroko animalia ornodun txikiena da, txorien artean lumarik gutxiena duena eta, 40 gradurekin, hegaztien artean odol tenperaturik handiena duena. Jaten dagoenean, segundoko 80 aldiz astintzen ditu hegoak. Txortan, 200 aldiz. Animalia guztien artean erritmo kardiako azkarrena duena. Errekor apurtzailea da zunzunzitoa. Makina perfektua.

Honaino agoantatu duzue-nok zuen buruari galdetuko zenioten, zergatik hitz egiten digu sasi David Attenborough honek zunzunzitoaz? Nagusiki bi arrazoiengatik.

Baga. Izena izugarri gustatzen zaidalako. Zun-zun-zito. Txoritxoaren hegaldiak ateratzen duten soinuaren onomatopeia garbia. Zun-Zun-Zun-Zun. Eta tamaina ñimiñoa adierazten duen *ito* maitekorra. Errepika ezazue izena segidan. Zunzunzito-zunzunzito-zunzunzito, dantzan jarri ez bazara ez duzu odolik zainetan. Kubako son, danzon, salsa, rumba, guaracha...

Biga. Kolibri bat delako. Naturaren perfekzio mailaren erakusle. Edozer norabidetan hegan egin eta hegaldian geldirik geratzeko gaitasuna duen muskulu indartsuko atleta. Lore asko gorriak izatearen arrazoia kolibriei zor diegu. Erleek eta kolibriek elikagai bera izanik, lehiakide izaten dira, baina intsektuek ez bezala, kolibriek euria maite dute. Hori horrela izanik, landareek nahiago dituzte kolibriak polini-

zaziorako. Intsektuak daltonikoak direnez, landareek gorri koloreko loreak garatuz erakartzen dute kolibrien arreta. Kolibrien eta landareen harremana hain da espezializatu eta eskusiboa, kolibri espezie batzuek lore zehatz baten nektarra biltzeko moko tamaina eta forma berezia garatu dutela, giltzaren eta sarrailaren moduko harreman perfektua lortuz.

Kolibriek, baina, beti egon behar dute gastatzen duten energia guztia berreskuratzen. Goi mailako atleten moduan, beti dabilta muturreko ariketa-elikatze ekuazio horretan indar guztiak xahutzen. Edozer ezustekok ekuazio horren emaitza hilgarri bihurtzen du.

Beren elikagai eskusiboari lotua daude. Beren mokoaren forma duten lore horiek edozer arrazoi dela eta desagertzen direnean, kolibri espezie horrek bereak egin du.

Eta bat-batean gu ez ote garen kolibri bihurtu pentsatu dut. Ez ote diogun gutariko askok kolibri bihurtzeko bideari ekin. Txikitatik espezializaziora bideratuta. Zientziak edo letrak, ikasketak, espezializazio masterrak, modulu bere-

Egoera berrien aurrean izoztuta geratzen gara. Galdu egin dugu moldatzeko gaitasuna. Lore zehatz batean aditu izateko ematen diogu forma gure mokoari

ziak... behin bide bati ekinez gero amaierara arte jarraitzen diogu. Egoera berrien aurrean izoztuta geratzen gara. Galdu egin dugu moldatzeko gaitasuna. Lore zehatz batean aditu izateko ematen diogu forma gure mokoari. Eta “aditu” eta “berezi” izateko bide horretan ez ote garen beti itota bizi, muga, egunero ia gure indarrak galtzen hala moduz aurrera ateratzeko. Eta elikagai bihurtu zaigun lore hori desagertzen denean, zer gertatzen da gurekin, zunzunzito gaitxoekin?

Hausnarketa petral samarra da, bai. Egungo gizartearen metafora gisa ez da beste munduko ezer. Azalpen hobeak irakurri dituzu, jakina, baina horietan ez zegoen zunzunzitorik. Ez zunzunzitorik, ez eta hura deskubritzean bere lagunaren emaztearen izenarekin bataiatu zuen naturalista alemaniarrik ere.

Zunzunzito-zunzunzito-zunzunzito... •

Madrilen jaio arren, borrodatezko erbestera-tzeak ekarri zuen gure artera. Literatura du espresatzeko bide eta gidoigintzak eman zizkion lehen sosak. Kameraren atzeko lana eskolara eramanez eta etorkizuneko belaunaldiak imajinan alfabetatuz eman zituen bi belaunaldi. Egun, literaturan murgilduta, “La verdadera historia de Matias Bran” eleberriaren bigarren alea prestatzen dabil.

Oso gaztetatik aritu zara gidoilari lanetan.

17 urterekin eta “Barrio Sesamo” saio mitikoan lortu nuen nire lehen lanpostu ofiziala. Aurretik, baina, 15 bat urterekin edo, lantxoak egiten nituen. Beste pertsonak nire lana sinatu eta sosa batzuk ematen zizkidaten. Irratirako aritu nintzen horrela.

Gidoilari izatearekin amesten al zenuen umetan?

Egia esan, ez. Are gehiago, ez dut inoiz gidoilari gisa aritzea erabaki. Umetan idazten eta margotzen igarotzen nuen eguna. Idazlea izan nahi nuen.

Zerk eraman zintuen orduan gidoilari izatera?

Beti izan naiz oso pertsona independentea. Barkatu, pertsona baino, emakume independentea esan beharko nuke! Nire diru sarrierak edukitzea gustuko izan dut beti, eta, ez dut inoiz inoren beharrik eduki. Hemezortzi urterekin etxetik kanpo bizi nintzen ordurako. Eta beti bakarrik aurkitu dut bizitza aurrera ateratzeko modua. Virginia Woolfek zioen independentzia ekonomikoa boterea dela. Ni erabat nator horrekin. Inoren menpe egon behar ez izateak libreagoa izaten laguntzen du, eta zure buruari traizioa ez egiteko aukerak murrizten ditu.

Ikasketaz filosofoa zara.

Hala da, Filosofia ikasketak egin nituen Madrilgo Unibertsitate Konplutentsean. Behar pertsonal batek bultzatu ninduen ikas-

«Gidoilari moduan atera nuen bizitza aurrera eta, nire bokazioa

hezkuntzan aurkitu banuen ere, umetan idazle izatearekin egiten nuen amets»

«Artean ez dago neutraltasunik. Artistikoki adierazten zaren unetik posizionatzen zara. Kontrakoa dioenak, gainera, gezurra dio»

ketetara, ez nuen bizitza aurrera ateratzeko aukeratu. Galdera asko nituen eta ikasketek asko argitu zizkidaten. Gaitasun asko ere eskuratu nituen: analisi eta antolakuntza gaitasuna, pentsamendu sakontasuna...

Zer-nolakoa da gidoilarien ofizioa?

Sortze lan bat da, baina, oso-oso prekarioa. Ez duzu segurtasunik, ez garantiarik, ez deus... Oso pertsona gutxi bizi da gidoigintzaz, eta emakumeak, are gutxiago. Tamalez, ikus-entzunezkoa gizonen mundua da baita ere. Lan mota honek, alabaina,

defentsa asko ematen dizkizu, egokitze gaitasun handia. Badakizu nola edo hala aurrera aterako zarela, zer edo zer aurkituko duzula eta horrek konfiantza ematen dizu. Pertsona oso antolatua izatera behartzen zaitu, baina, era berean, denbora nahi moduan antolatzeko aukera eskaintzen dizu.

Egin dituzun lan gehienak umeei zuzendutakoak dira.

Bai, Espineterekin hasi eta “La bola de cristal” saioan aritu nintzen ondoren. Marrazki bizidun askotan ere ibili naiz, tartean, “Willy Fog” edo “Zipi eta Zape”.

Pantaila handian aritu zara?

Zinemarako gidoi batzuk egin ditudan arren, ez dira inoiz pelikula izatera iritsi. Hala ere, orain gutxi dokumental bat zuzendu dut. “Será feminista o no será”, feminismoak Nafarroan izan duen historia jaso dugu eta lehen aldiz egin ditut zuzendari lanak.

Zuk egindako zein gidoi duzu gustukoena?

Egia esaten badut, inoiz ez dut egin gustatuko litzaidakeen gidoi hori.

Eta beste alor artistikoetan, zein da zure obra preziatuena?

«Nik beti txikira egiten dut apustu; mundua aldatu beharrean, mundua aldatuko duen belaunaldia hezi nahi izan dut»

Hau entzutean zuzendari guztiek akatuko nautela jakin arren, nire ustez ikus-entzunezko munduan ez dago jabetzarik. Niretzako lan guztiak kolektiboak dira. Ez badugu denok elkarrekin lan egiten, ezerk ez du funtzionatzen. Edozein proiektutan nik nire aletxoa jartzen dut, nirea den zer bait bezala sentitzen dut eta horrela murgiltzen naiz, baina denona da. Horixe da prozesuen alderdi polit eta aberatsena.

Zerk ekarri zintuen Euskal Herrira?

Aita Bilbokoa nuen eta amona-amaren ama-nafarra. Haur-

tzaroko oporraldi asko Euskal Herrian eman nituen eta oso gustukoa nuen. Benetan etorrazazi ninduen, baina, borondatezko erbesteratze bat izan zen. Nire amak, Lolo Ricok, "Televisión fabricada en mentiras" liburua idatzi eta gogor salatu zuen telebistaren manipulazioa. PSOE zegoen orduan Gobernu espainolean eta errepresalia gogorak hartu zituzten nire amaren eta bere ondorengoen aurka. Ikus-entzunezko munduan betatuta egotera iritsi ginen. Banandu berri nengoen, gainera, eta nire ahizpa Euskal Herrirantz zetorrela ikusita, harekin etortzea erabaki nuen. Nire alabak hiru urte besterik ez zituen Donostiara iritsi nintzenean. 1994. urtea zen hura.

Euskal Herrian bira ederra eman zuen zure bizitzak, ezta?

Hasiera batean Donostian egonda ere, Interneti esker, Madril eta Bartzelonako ekoiztetxeetarako gidoiak egiten jarraitu nuen. ETBrako ere lan egin nuen, 64 telesailean, adibidez. Baina, bai, Donostiara etorri berrian hezkuntzan murgildu nintzen. Nire benetako bokazioa deskubritu nuen bertan.

Nolatan eman zenuen jauzia?

Urritasun garaia zen hezkuntzaren alde egin nuenean. Apustu arriskutsua egin nuen eta irakasle moduan trebatu behar izan nuen. Aspalditik egiten nituen gidoiak, baina ez nekien gidoiak nola idazten ziren. Nik neuk ikasi behar izan nuen lehenengo.

Adin guztietako ume eta nerabeekin aritzen zinen, ezta?

Bai, 5 eta 18 urte arteko ikasle mordoa trebatu ditut; etorkizuna, azken finean! Larrotxene kultura etxean hasi nintzen eskolan ematen; bertan, ikus-entzunezko modulua sortzeko aukera izan nuen eta esperientzia zoragarria izan zen. Nik ez nuen erakusten, nik jendeari eginarazi egiten nion. Aholkularitza egiteaz gain, bitartekoak doan uzten genituen, bai eta harreman sareak sustatu ere. Ikasleen produkzioa ikaragarrikoa zen.

Gure lana erreferentzial bilakatu zen.

Gustura aritzen al zinen?

Nik nekiena besteei erakustea gogoko nuen, baina intentzio politiko batekin egiten nuen. Gidoia erakusten nuen bai, baina jende kritikoa sortzeko helburuz. Ikus-entzunezko mundua, arma eta babes ezkutu bezala erabiltzea nahi nuen. Irudiak aztertzeko eta sortzeko gaitasuna izatea nahi nuen, ikus-entzunezko alorrean ere jabetzea, finean. Jende aktiboa sortu nahi nuen, borrokatzeko gai dena. Helburu hori gabe, hezkuntza ez litzateke funtsezkoa izango niretzat.

Beti mundua aldatu nahian?

Ez pentsa. Nik beti txikira egiten dut apustu; mundua aldatu beharrean, mundua aldatuko duen belaunaldia hezi nahi izan dut. Sistema kapitalista aldatuko duen belaunaldia, hain zuzen ere. Telebista eredua aldatzeko nahitaezkoa da sistema kapitalistarekin bukatzea.

Eta beti gazteekin.

Dena dago lotuta. Perspektibarekin ikusita, loturaz ohartzen naiz orain: umeei zuzendutako saioetan lan egin ez banu, ez nintzateke gero gazteen hezkuntzan arituko.

Zer da imajinan alfabetatzea?

Irudiak irakurtzen jakin eta horien aurrean kritikoa izatea da gakoa. Ideologikoki esan nahi dutenaz ohartzea, ondo errealityatuak dauden edo ez baloratze gaitasuna izatea... Azken finean, irudien aurrean erabateko pasibotasuna ez izatea da kontua. Hori, gainera, umetatik egin behar da, telebista zurrupatzen dutelako.

Ez zara askotan telebista aurrean jartzen diren horietakoa izango...

Ba, orain inoiz baino gehiago. Eskizofrenia garaia gainditzen duzunean, gaizki eginda dagoen eta erabat matxista den pelikula erromantiko baten aurrean, pelikula osoa negarrez igaro dezakezu. Emozionalki disfrutatzea

ISABEL

ALBA RICO

IRUDIAN ADITUA

Espineteren atzean ezkutatu zen lehenengo. Zipi eta Zape edo Willy Fog etorri ziren ondoren. Gidoigintza eskolara eramanezko ostean. Literaturan murgilduta dabil orain.

oihana.llorente@gaur8.info

eta gaitasun kritikoa edukitzea ez daude lehian!

Zergatik utzi zenuen Larrotxene eskola?

Hamabost urte generamatzan lanean, modulua ezin hobeto zihoan, baina modu oso prekarioan aritzen ginen. Gure borondateaz baliatzen ari ziren. Kontratua bukatzeaz zegoenean, baldintza egokiagoak exijitu nizkion Donostiako Udalarari, garai horretan PSOeri. Ez zuten uste alde egiteko determinaziorik izango nuenik, baina izan nuen. Inorekin ezkontzen ez naizen horietakoa naiz, galtzeko ezer ez dut eta nire buruarekin kontsekuente izateari garrantzitsu deritzot. Behar publiko bat egoitza publiko batean asetzen nuen. Hori zen nire lema, eta, gaur egun aldarrikapen hori gogo biziz errepikatu beharko litzateke.

Ez zinen, baina, bakarrik joan.

Ez, irakasle taldea eta ikasleak nirekin etorri ziren. Larrotxene hiru hilabetez itxita eduki behar izan zuten. Guk, aldiz, eskolekin jarraitu genuen, Easo Politeknikoan utzi zizkiguten geletan.

Formazioa albo batera utzi eta literaturara egin zenuen salto ondoren.

Bai, irakasten jartzen nuen energia idazten jarri nuen. Hala ere, eleberriekin buru-belarri jarriurretik, 2011. urtean, “Kameraren atzetik: Irudien bidez narrazioak egitea” liburua idatzi eta argitaratu nuen. Nire barruan dudan hezitzailearen ondarea da, legatu moduko bat. Nik dakidan hori edozeinen eskura jarri nahi nuen liburu honekin.

Eta ordutik literatura duzu lehentasun?

Nire espresatzeko modua literatura izan da beti. Gidoilari moduan atera nuen bizitza aurrera, eta, nire bokazioa hezkuntzan aurkitu banuen ere, umetan idazle izatearekin egiten nuen amets. 2003an argitaratu nuen nire lehen nobela, “Baby Spot”, eta, 2011. urtean “La verdadera historia de Matias Bran” eleberriaren lehen aleak ikusi zuen argia. Orain frantsesez aterako

IBILBIDEA 1959an jaio zen Madrilén.

Telebistak azkar harrapatu zuen Lola Ricoren alaba eta kameraren atzean eta Espineterekin eman zituen gidoigintzako lehen urratsak. Hogeitau hamazazpi urte bete ditu gure artean eta hezkuntzara salto egin zuen Donostiara iritsi eta berehala. Literatura eta aholkularitza ditu orain jomugan.

da. Euskaraz lehenago ateratzea gustatuko litzaidake baina oraingoz, ezin.

Zertan zabilta une honetan?

“La verdadera historia de Matias Bran” eleberriaren bigarren zatian murgilduta nago, trilogia bat da-eta. Tartean beste nobela bat idatzi dut, gizon eta emakumeen arteko harremanen inguruan, baina errekamaran utzi dut. Ez diot editoreari ere bidali.

Berezia da eleberria.

Bai. Historikoa da, baina, aldi berean gaur egunaz ari da. Guden arteko iraultza egoeran dago kokatua, baina gaur egungo elementuei keinuak eginez. Per-tsonai gehienak, indarra duten

horiek bereziki, emakumeak dira. Historian beti isilduak izan diren emakumeak. Konprometitu da politikoki.

Hamaika modutan, baina, beti konprometitua?

Artistikoki adierazten zaren unetik, posizionatzen zara. Kontrakoa dioenak gezurra dio. Bertolt Brechtek zioen neutralek beti egiten dutela botere nagusiaren alde. Hala da, artean ez dago neutraltasunik. Literatura politikoa eta konprometitua idazten dudala esaten didate niri. Nik, aldiz, literatura idazten dudala erantzuten diet. Nire obran, gainontzekoenetan bezala, idazlearen begirada dago, posizio ideologikoa. Banandu ezin

den begirada da hori. Begirada guztiak politikoak dira eta nik, noski, intenzionalite politiko bat dut nire liburuetan ere. Gai nontzekoen begiradak ere esnatu behar direlakoan nago, ohar-tu eta botereari men egiteari utz diezaioten.

Itxura ere berezia du eleberriak.

Genero narratibo desberdinak erabiltzen ditut espresatzeko: gidoia, poesia, antzerkia, literatura... baita marrazkiak eta irudiak ere. Denak uztartzeko beharra sentitu nuen. Sortzailea denak, nire ustez, modu desberdinak behar ditu agertzeko. Bilaketa modu desberdinak dira, azken finean. Nire ibilbide guztia

lotuta dago, bata bestean eragiten du eta argazkilaritzak ere nire obran eragina izan du.

Argazkilaritzan ere aritu zara, orduan?

Margotzea izan dut gustuko umetatik. Argazkiarekin esan nahi duzunak baino, kalitate teknikoak hartzen du garrantzia. Teknikak esanahia eklipsatu egiten du. Hala uste dut nik, behintzat. Egun batean, baina, telefono mugikorrarekin ia nahigabe nembilela argazki bat atera eta argazkilaritza deskribitu nuen. Argazkiekin margo-tzea erabaki nuen, kalitatea degradatu eta esanahiari lehen-tasuna emanez esperimentuak eginez. 2011n hainbat erakusket-a egin nituen.

Euskaraz eta umeei zuzendutako saio batean ikusi dugu zure sinadura.

Bai, Txantxariak saioan. Euskarar ardatz eta euskal abesti eta jolasak transmititzea helburu duen telebistarako saioan. Ur-txintxa eskolarekin batera aritu nintzen.

Zuk, baina, ez dakizu euskaraz.

Ez. Nik hemen bota ditut sus-traiak, baina euskararekin beti izan dut zorra. Hala ere, oso modu desberdinetan saiatu naiz zor hori kitatzen. Lehenik eta behin, nire alaba euskaraz eta Euskal Herrian heziz. Bigarrenik, “Kameraren atzetik” liburua euskaraz eta gaztelaniaz aldi berean argita-ratuz. Eta azkenik, Txantxariak egitasmoan parte hartuz.

Txantxariak egitasmoarekin Isabel Albaren beste alderdi bat ezagutu dugu.

Bai, hezitzaile alderdia aholku-laritzara zuzendu nuen. Nik gidatu besterik ez ditut egin.

Lehen aldia zenuen aholkulari lanetan, baina ez da azkena, ezta?

Ez. Dokumental batekin ari naiz orain. Emakume baserritarren inguruko erreportajea da eta euskaraz eta gaztelaniaz izango da. Ez dut ezer gehiago aurreratuko. Oso pozik nago lan honetan ere.

POSTMODERNO XELEBREAK

Beti korrika eta presaka gabiltzanon gorabeherak.

NO TIME FOR LOVE

Batera

Antton Izagirre

Azken konferentzian "Independentistak" sareak aditzera eman zuen agirian, orain arte ohikotzat har zitekeen pentsaera abertzaletik haratago, beren burua espainiarizat izanik erabakitzeke eskubide demokratikoaren alde leudekeenak ere Euskal Estatua sortzeko proiektura batzeko nahiari egiten zitzaion erreferentzia. Ekarpen berritzailea nolanahi ere, kontu eginik urte askotan Euskal Estatuaren ideia modu eksklusiboan abertzaleen ondareztat hartu izan delako.

Pentsaera hark bazuen logika bat: espainiar nortasuna euskal nortasunari kontrajarrita eraiki izan da geure artean urte lu-

zetan. Baina, nola imajinatu jatorri espainiarra izanik, jatorri eta nortasun horri uko egin gabe, Euskal Estatu berri baten alde jardutea? Abertzale askok egin izan dugun galderari maiz ezkortasunez erantzun izan zaio.

Horri lotuta, azken aldian, Kataluniaren independentzia prozesua dela eta, hango zenbait mugimenduren berri izan dugu eta horien artean deigarria iruditu zaigu "Súmate" gizarte mugimenduak eman duen urratsa eta lortzen ari den arrakasta.

Jatorri espainiarra izanik Katalunian bizi diren gizon eta emakumeek eraba-

kitzeko eskubidearen alde aktiboki mobilizatu dira, egin diren mobilizazio jendetsuetan.

Deigarria gertatzen da espainiar nortasuna harrotasunez aditzera ematen ikusi eta entzutearekin batera Kataluniar estatu berri baten aldeko hautua egitea. Berritzailea, identitateari uko egin gabe Kataluniako Estatu berri batean etorkizun oparoagoaren alde egiten duten aldarria.

Sinetsita gaude, borondate bertsuko euskal-espainiarrekin batera, Euskal Estatua eraikitzea ere errazago izango dugula. •

HARREMANAK EZBAIAN

Maitasun erromantikoa versus maitasun askea

 JENDARTEA / oihana.llorente@gaur8.info

Laranja erdia al gara? Ala osorik zukua ateratzeko modukoak? Agian, marrubiekin nahastuta gozoagoa da nahasketa... Oraindik ere, gizon eta emakumeen arteko harremana instituzio bat den arren, polimaitasunak eredu anitzak marrazten dizkigu iruditegi kolektiboan. Teoriaren eta praktiken gaineko hausnarketaren kronika da honakoa.

Ma itasun erromantikoa versus maitasun askea. Hala zuen izenburua Say Lindell Malagako aktibista sozial eta psikologoak Irungo Lakaxita gaztetxean gidatu zuen tailerrak. Maitasun erromantikoarekiko kritikak eta librearekiko zalantzak erakarri zituen tailerrera bertaratuak. Elkarrekin eta modu dinamikoan lehena desegiten eta bigarrena eraikitzen aritu ziren. Buruan, behintzat, batetik besterako bidea marraztuz.

“La Ruptura sentimental, del amor al duelo” liburuaren egilea da Lindell. Ikasketez psikologoa, karrera bukatzeaz zuela, bikote-kidearekin zuen harremana eten eta desamodioaren bide malkartsua ibili beharrean aurkitu zen. Izaeraz obsesiboa, bere barnean sentitzen zuen minak burrunba egin eta ondokoen mina arakatzeari ekin zion. Bakoitzak modu batean sentitu arren, maitasunaren arantzak eragindakoak denek sentitzen dituztela ikusi zuen. Min horren gakoak erdituz, baina, liburua idatzi eta bihotza osatu zuen Lindellek. Ikerketa eta azterketa askoren

Say Lindell Irungo Lakaxita
gaztetxean gidatu zuen
tailerrean.
Gorka RUBIO| ARGAZKI PRESS

ostean, maitasunaren gaineko ondorioak ere atera zituen. Eta egun tailerrak ere ematen ditu berak ondorioztatutakoa nahi duten horiekin partekatzeko.

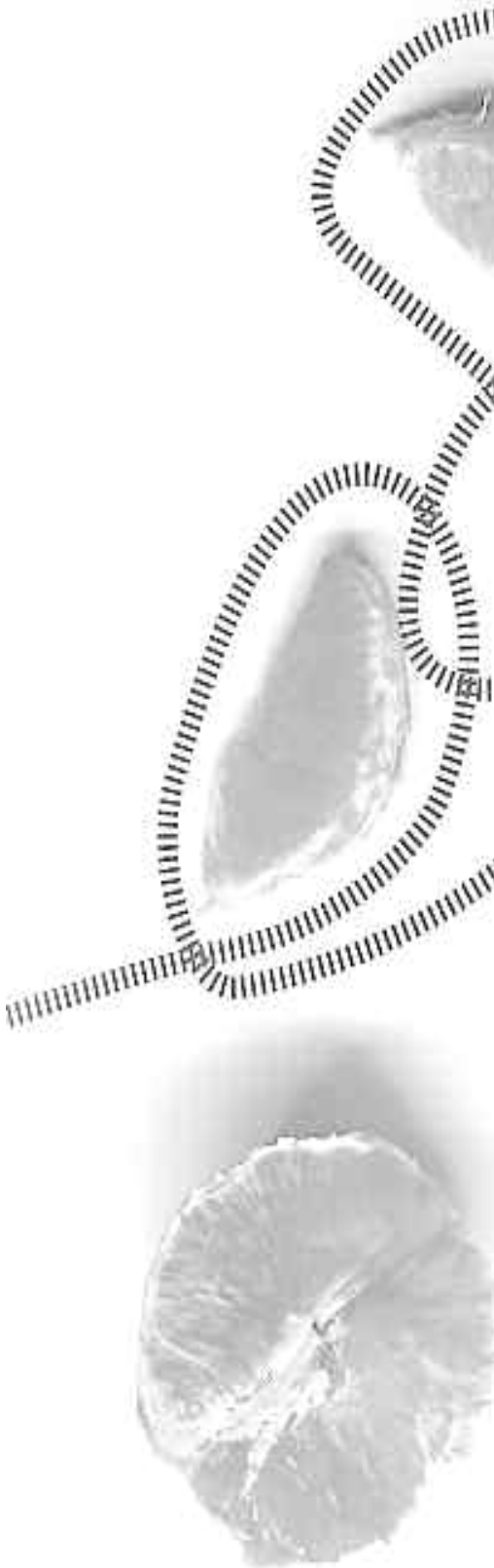
Harreman eredu menderatzaile bat egon badagoela da Lindellek atera duen ondorio nagusia. Eta hura heterosexuala, monogamoa eta itxia dela sostengatu du. Historiari erreparatuz, gainera, maitasun erromantikoa gisa ezagutzen dugun ereduaren Erdi Aroan eta Europa mendebaldeko nobleziako kideen artean asmatutako hitzarmen batean oinarritzen dela dio Lindellek. Finean, legatua aitortutako seme-alabei zuzentzeko akordioa besterik ez zela uste du.

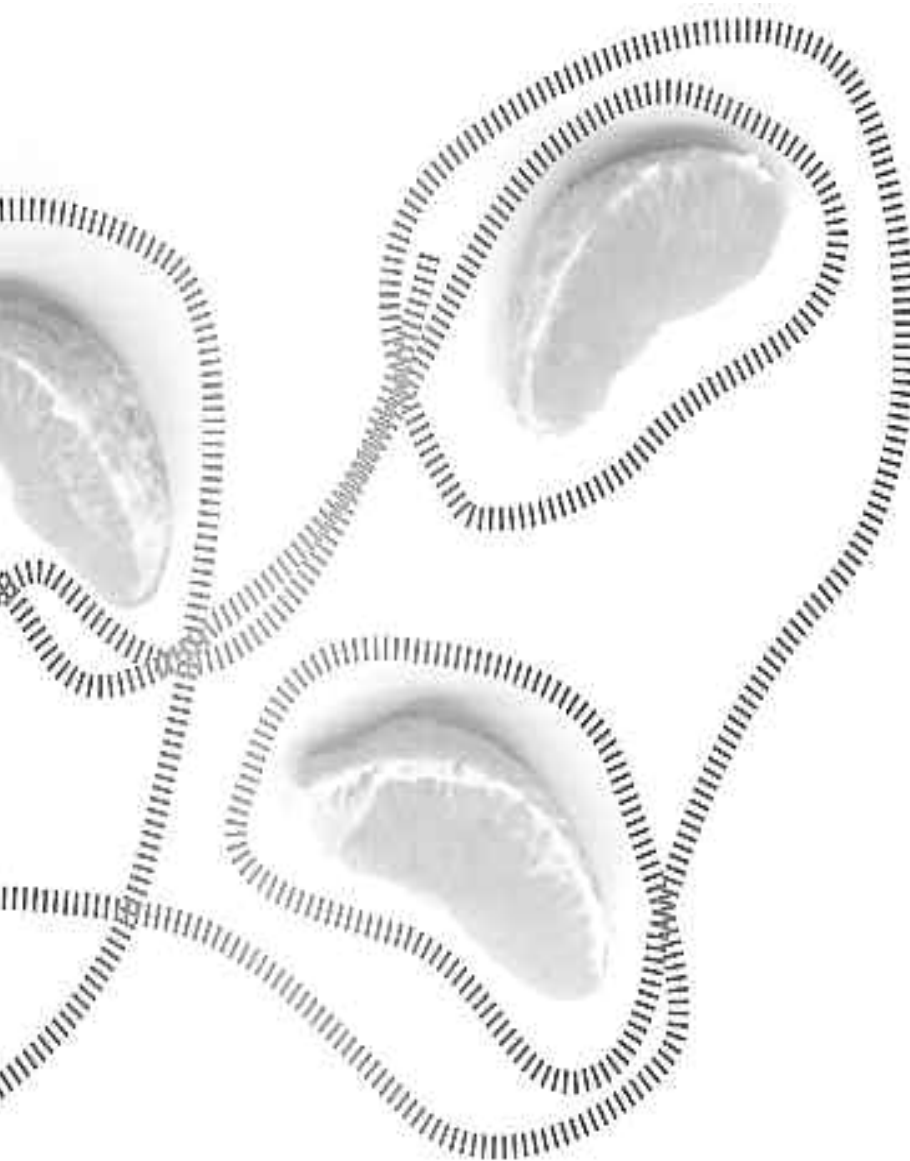
Bi arrazonamendu eman ditu erromantiko jotzen dugun maitasun hau azaltzeko. Lehena, magikoa, eta zaku horretan kokatu ditu laranja erdiaren edota printze urdinaren kontzeptuak. Azalpen biologikoaren barruan, aldiz, ugalketarekin hartu-eman zuzena duten argudioak kokatu ditu.

Maitasun askea edota polimaitasuna jarri ditu arbelaren beste erpinean. Elkarren arteko akordio batean oinarritutako harreman hauek definizio eta forma anitz hartu ditzaketela aipatu zuen. Bikotez kanpoko harremanetatik hasi eta komunaraino, adibidez.

Polimaitasuna aukera moduan agertzeari garrantzitsu deritzo Lindellek. Erlazioak modu oso eta askeagoan bizitzea ahalbidetzeaz gainera, sistema astintzeko ahalmena duen harreman ereduaren dela sinetsita dago-eta: «Jendarte kapitalista eta patriarkalaren zirrikituetatik aldentzeko aukera eskaintzen du, eta ezarri nahi zaigun indibidualismoa uxatzeko ere».

Afektuak beste modu batean kudeatzeko aukera eta esperientziak egon badauden arren, eredu normatibotik aldentzea

Lehentasunak

Naiara Garzia

Batzuetan Bizitzak garra-sika dei egiten digu,

adibidez, ustekabeen gure gertuko norbait hiltzen denean edo gaitza gure bizitzan sartzen denean, ezustean.

Mundua biluztu egiten da orduan eta ikusten duguna bizitzaren eta heriotzaren arteko borroka hori da, hirietako semaforoek, beti bezala, gorri eta berde jartzen jarraitzen duten bitartean.

Azalekoa den guztia desagertzen da orduan, gure egunero-kotasunarekin lotzen gaituzten zera guztiak: lana, ordutegiak, dirua, hipoteka... Gertuko pertsona bat hil eta gero etortzen den minak edo urte askotan gaitz baten aurka borrokatu eta gero itzaltzen ari den pertsona baten sufrimendua ikusteak buru argitasun bat ematen digu, bat-batean seigarren zentzumen bat jaioko balitzaigu bezala.

Mundua berriro sortu izan balitz bezala, beste argitasun batekin azaltzen da: zerua urdinagoa da orduan, edo grisagoa, eta euri tantak argiagoak.

Duela belaunaldi bat, herrietan norbait gaixotzen zenean elkarri laguntzen zioten etxe-koek eta auzokoek; hori zen lehentasuna.

Lanean oinarritutako gure gizarteak, aldiz, ez digu eskuzabala izaten uzten gaixo batek merezi dituen dedikazio eta maitasunarekin.

Egungo gizartean, norberaren lana eta hitzarmena kontuan hartuta, zenbat egun dagozkigu hiltzorian dagoen pertsona bat zaindu eta berari ahal ditugun besarkada guztiak emateko, bere ondoan eseri eta eskutik heltzeko, egoeraren gogortasunaren barruan heriotza duin eta goxo bat izan dezan? Zenbat denbora uzten digu gure gizarteak horretarako? •

ez da egiteko erraza. Hala on-dorioztatzen du, bederen, Lindellek. Umetatik ikasi ohi dugu maitasun erromantikoa gurea ez den sexuko pertsona bakarrera mugatzen dela. Hala programatzen gaituzte. Eta harremanekin hasteko unean kaxoi horretan sartzea da ohikoa. Ados agertu ziren entzu-leak eta Disneyren biktimak garelako esatera iritsi zen bat baino gehiago: «Umetatik edoskitzen duguna da, ipuinetan, filmetan...».

Bizitzaren erdigunean kokatzen da gizon eta emakumearen arteko bikote harremana. Mitifikatutako harreman hau jendar-tea antolatze modu naturalizat jotzen da, eta hortik ateratzen denak garesti ordaintzen du.

Hausnartuz, ebakiz, eztabaidatuz, itsatsiz, galdetuz edota koloreztatuz harreman sexu afektiboaren premia eta beharrak mahai gainean jarri zituzten parte hartzaileek. Collageren bidez norberaren beldurrak eta teoriatik praktikara salto egiteko argudioak agertu zituzten.

Kontraesanak landu. Horixe da urratsak eman aurretik gainditu beharreko langa gogorrena. Gure burua maitatzeari eta norberaren autoestimua lantzeari ere garrantzia eman zioten. Finen, gu izango baikara, nahita edo nahigabe bizitza osoan zehar, gure buruarekin egongo den pertsona bakarra. Iruditegi kolektiboan gizon eta emakumearen arteko bikote harremana gainditu eta eredu ezberdinei lekua egitearen alde agertu ziren.

«Hiri jendetsuetan norberak sentitzen duen bakartasun beldurgarriak gidatzen gaitu gure ametsetako pare-pareko laguna gurea ez den sexuan bilatzera» Aleksandra Kollontairen hitzak dira horiek. Eta esaldi horrekin agurtu zituen maitasunaren inguruko hitzaldira hurbildutakoak.

info+

“La ruptura sentimental, del amor al duelo”, Say Lindell

“Más allá de las etiquetas”, Coral Herrera Gomez Txalaparta argitaletxea

infraganti

JON IRAZU

Ez dira bost urte lehen aldiz enborren gainera igo eta horiek ebakitzen hasi zenetik; apirilaren 27an, ordea, aizkoraren munduan «erreferente eta maisu» izan den Joxe Mari Olasagastiren kontra neurtuko ditu indarrak. Lasai dagoela dio zizurkildarrak eta egunak pasa ahala patxada bera mantentzea espero du, ahalik eta lanik hoberena egiteko.

Zizurkil Goiko plazan egin dugu hitzordua eta iritsi bezain laster hasi da jendea agurtzen. Ezagun bat gerturatu zaio eta zirt eta zart hasi zaio baserrian egiten den lanaz, iraganean eta gaur egun egiten denak duen aldeaz. «Alferrik lan asko egindakoak zarete zuek!», esan dio broman gazteak. Umoretsu joan da elkarrizketa, baina ezin amaitu azken denboran Irazuren bueltan gehien entzuten den gaia aipatu gabe, Joxe Mari Olasagasti handiaren egin duen apustua, hain zuzen ere.

Zizurkilgo aizkolariaren egutegian gorritz biribilduta dago apirilaren 27ko data, orduan erakutsi beharko baitu Tolosako zezen plazan egiten ari den esfortzuak fruituak eman dituen ala ez. Azken denboran, izan ere, buru-belarri ari da apustuari begira bere burua prestatzen. «As-tean hirutan gimnasioan aritzen naiz, eta beste hiru egunetan, berriz, aizkorarekin», azaldu du Irazuk.

Aizkora txiki-txikitatik jarraitu duen kirola den arren, ez zen orain bost urtera arte aizkora eskuan hartu eta enborraren gainean igo. «Herri txikietan beti izan ohi da herri kirolekiko afizio handiagoa; Joseba [Otaegi] ere aizkora hasten aukera gertuago sentiaraztea ekarri zuen», gogorarazi du. Probatu ez izanak urteak aurrera egin ahala sortuko liokeen damua izan zen, beraz, Irazu aizkora hastera animatu zuena: «San Ignazio egunean egingo ditut bost urte hasi nintzela aizkora entrenatzen, eta urtebetera parte hartu nuen lehen txapelketan», kontatu du. Esfortzua handia egin du

denbora honetan guztian, baina, argi du inguruan egokitu zaion taldeak zeresan handia izan duela orduz geroztik egin duen ibilbidean, «bakarrik oso zaila» baita aurrera egitea. Bernardo Labaka herritarra izan du beti alboan, eta Inazio Zubelzu irakasle lanetan.

Lehenengo jardun haiek ez dituz ahazten eta irribarrea sortzen zaio haiek gogora ekartzen dituenean: «Lehenengoetan oso gaizki ikusten nuen nire burua; ez soilik lehen egunetan, denbora luzean aritu nintzen trakets samar», azaldu du. Gorputz aldetik jartzea kostatu zaiola gehien aitortu du, baina teknika aldetik ere lan handia egin behar du. «Teknikak zeresan handia du aizkora, bestela ezin da ulertu, Olasagastiren kasuan bezala, adina izanagatik gazte askoren parean aritzeko gaitasuna izatea», nabarmendu du zizurkildarrak.

ETXEAN SOSTENGUA

Etxean beti jaso izan du aizkolari ibilbidean jarraitzeko sostengua eta, besteak beste, eroso entrenatzeko txokoa ere prestatu diote. «Traktorea gordetzeko txabola genuen eta bertan argiak eta jarrita babesean entrenatzen naiz orain», azaldu du irribarrez. Onartzen du apustuaren bueltan larritzen direla etxean, eta horregatik egun hori pasatakoan larritasun guztiak ahaztaraziko dizkien itxura ematea espero duela.

Etxe ondoko txabola edota gimnasioan, aizkorari denbora asko eman behar izan dio, baina hura segidan hasi zitzaion, halaber, gozoak eskaintzen; izan ere, lehen txapelketan lan polita egin zuen eta bigarren, berriz, txapela jantzi

zuen. «Horrek motibazio handia ematen dizu entrenatzen eta ahalik eta gehien hobetzen jarraitzeko», onartu du zizurkildarrak.

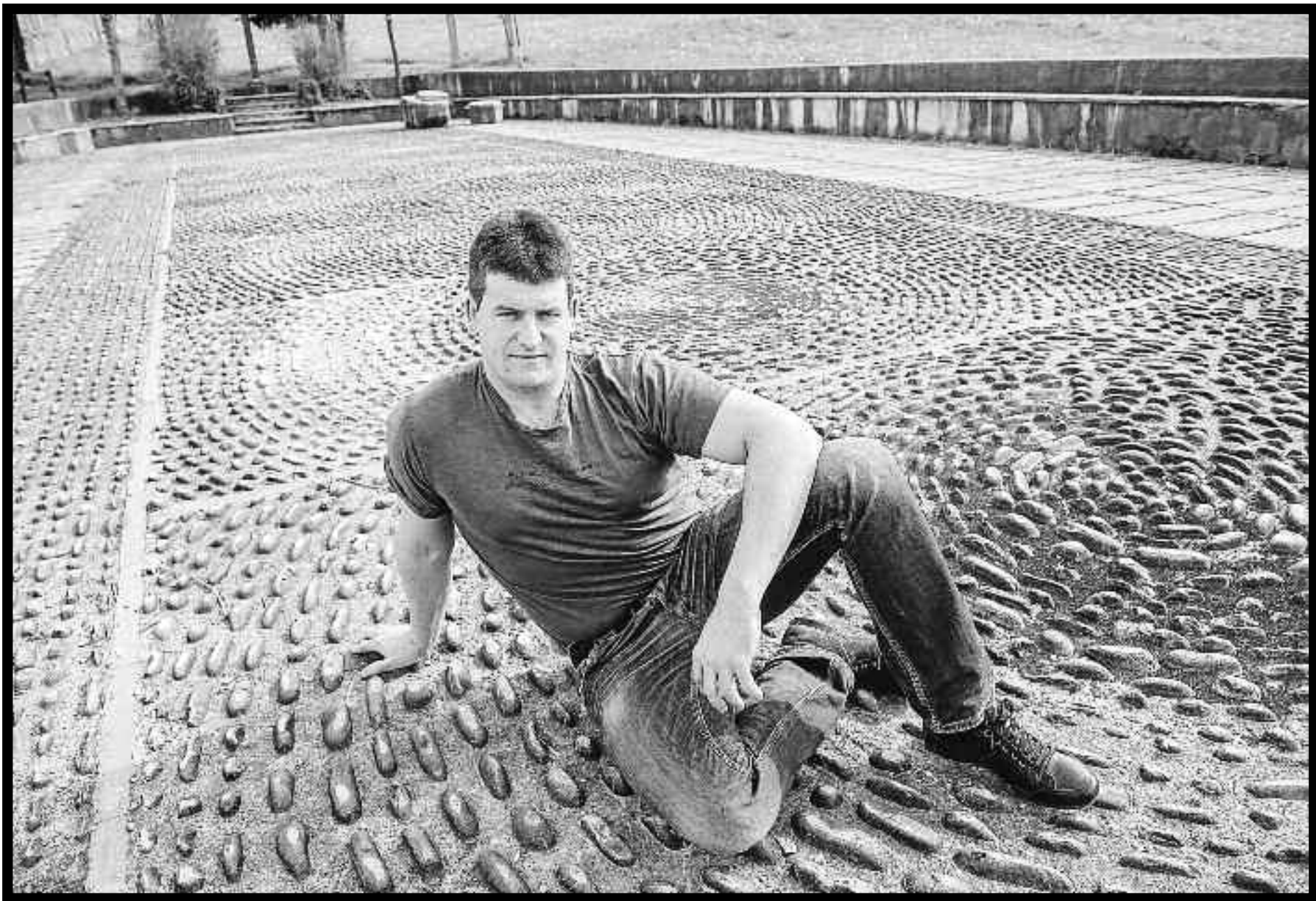
IDOLOAREN KONTRA

Iaz Xabier Zalduarekin jokatu zuen apustua eta aise gailendu zitzaion. Orain Joxe Mari Olasagastirekin egin du apustua. Inorekin nor baino nor lehiatzeko grinaz mintzo da argi: «Zaila da inolako konpromisorik izan gabe prestatzen jarraitzea; apustuak lanean jarraitzeko motibazioa ematen dizu zalantzarik gabe eta txapelketak amaitzen direnetik berriz ere hasten diren arte sasoian egoteko aukera». Berezia izango da, ordea, jokatu duen apustua beretzat: «Azken batean Olasagasti niretzat idoloa izan da beti, aizkorari lotuta erreferentzia gisa hartu izan dudana norbait, eta berarekin neurtzeko aukera sekulakoa da niretzat».

Presiorik ez duela sentitzen aitortzen du eta bere desioa eguna gerturatzen doan heinean, lasaitasun hori mantentzeko gai izatea dela: «Egunak ez dit beldurrik ematen, baina apustuaren baitan sor daitekeen giroak larririk ez sortzea espero dut».

«Olasagasti niretzat idoloa izan da beti, aizkorari lotuta erreferentzia gisa hartu izan dudana norbait, eta berarekin neurtzeko aukera sekulakoa da»

«Zaila da inolako konpromisorik izan gabe prestatzen jarraitzea; apustuak lanean jarraitzeko motibazioa ematen dizu zalantzarik gabe»

Bistan denez, Arria Varen kontra orain hilabete Igeldoko aizkolariak jokatu zuen apustua gertutik aztertu zuen; baina «Arriak, eskuetan zuen arazoa dela eta, ezin izan zuen berea eman, eta ezin izan zen ikusi Olasagasti zenbateraino prestatua dagoen». Erreferentzia gisa lan erdira arte erakutsi zuen itxura hartu, eta «ondo ikusi» zuenez, entrenatzen jarraitzeko eta egun horretarako prestatzeko motibazioa handitu zaiola aitortu du. «Okerragoa litzateke jokatu berri duen apustuan Olasagastik oso itxura txarra eman izan balu; zer motibazioarekin jarraitu behar nuen entrenatzen?», galdegiten du.

Irazuk eramango ditu egurrak plazara, eta hori bere alde badu ere, Olasagastiren aurka ez du abantaila handi gisa hartzen:

«Bera maisua da eta nahiz eta probarik ez egin aurretik, egurra ebakitzen hasterako badaki zein aizkorarekin hasi behar duen, tankera ematen dio, maisua delako eta eskarmentu handia duelako», ohartarazi du.

Joango direnak plazatik gus-tura ateratzea du buruan eta, horregatik, Olasagastik eta biak ahalik eta lanik hoberena egitea espero du zinez; «horrekin konformatzen naiz». Ez du dirua zeinen alde jartzen den pentsatzen hasi nahi, «ez behintzat oraindik», baina ia-ia ezinezkoa da. Eserita gauden tabernan Olasagastiren aldeko apustua dago botata. Irri egiten du.

Jendea apustua bertatik bertara ikustera joango den esperantza du, egin dituzten gastuak erreku-pertzeko aukera emateaz gainera, herri kirol hau jen-

dearengana gerturatzeko aukera aparta izango litzatekeelako. Hala ere, onartzen du aizkora munduaren inguruan gazteen artean afizio handirik ez duela ikusten. «Ez da harritzekoa; gazteek beste kirol batzuk jarraitzen dituzte, besteak beste, ez delako aukera handirik izaten herri kirolen munduan sartu eta proba egiteko. Horrela zaila da zale-tasun handirik sortzea», nabarmendu du.

ATSEDEN TXIKIA

Apustuaren data pasata, arnas hartuko du, baina ez du atsedean handirik hartzeko aukerarik izango: ekainean Gipuzkoako txapelketa eta irailean Euskadikoa jokatu beharko ditu. Denboraldia amaitutakoan, orduan hartuko du sarriago lagunekin egoteko denbora, bai eta gustu-

Irazu Zizurkilgo
udaletxearen parean
dagoen dema plazan.
Andoni CANELLADA | ARGAZKI
PRESS

ko dituen beste hainbat gauza egiteko ere. «Sagardotegira joatea gustatzen zait, baina entrenamenduekin ez du ondo ezkontzen eta aurtengoagatik horrela izan beharko du», aitortu du aurpegitik irribarrerik galdu gabe.

Kirol hau gazteen artean eza-gutzera emateko komenigarria litzatekeela uste duen arren, jaien bueltan plazarik plaza erakustaldi askorik ez du egiten, besteak beste, maiz lanarekin uztartzea ez ziolako erraza suertatzen. «Azken batean, ni nire lanetik bizi naiz eta lan txanda aldatuta-edo moldatzen banaiz ere, erakustaldi bati baino gehiagori esan behar izan nion ezetz iaz», zehaztu du aizkolariak.

maider.eizmendi@gaur8.info

SARE@N

EUROPA

Hauek dira aste honetan Europako nabigatzaileen artean arreta erakarri duten gaietako batzuk:

> Guangzhou

Urtarrilaren 28an ireki zituen atea eta dagoeneko itxi ditu. Guangzhou hirian gurasoek bertan utzitako haurrak zaintzeko zegoen zentroa bertan behera geratu da eskariari ezin erantzunda. Xu Jiuk, zentroaren arduradunak, esan du 262 ume utzi dituztela eta dituzten baliabideak ez direla nahikoa. Zentroan utzitako haur guztiek gaixotasunen bat zuten. Guangzhouko zentroan haurrak uzten saiatzen diren gurasoak zigortu egingo dira. Denera, 25 zentro daude Txinan.

> Isuriak

Ezagunak dira petrolio isuriek itsasoan zein lehorrean sor ditzaketen kalteak, baina horiei aurre egiteko erabiltzen diren tekniken arriskuak ere: «Ez da erraza eragindako perimetroan isuri berririk egon ez dadin lortzea, ezta garbiketa prozesua ere», diote adituek eta, horren aurrean, mikroorganismoak erabiltzea proposatu dute batzuek. «Itsasoko mikroorganismoek era naturalean egiten duten biodegradazio prozesuan egon daiteke gakoa», azaldu dute.

> Mowbay

Sarah Mowbayk bere alaba aurkitu du Facebook bidez hemeretzi urte geroago. Ingalaterrako Worcestershire konderrian bizi da Sarah eta adopzioan eman zuen Kayleigh Marie alaba egoera ekonomiko gogorrek bultzatuta. Ez da erraza izan. Hainbat saioaren ondoren Facebook-en alabaren izena jarri eta ehunka emaitza agertu zitzaizkion. Bilaketaren emaitza bakoitza banan-banan aztertu zuen eta Malcern-en bizi den 22 urteko Kayleigh Marie Watt aurkitu zuen.

> Berrerabilpena

Europar urtero milioika tona gurpil erabili pilatzen dira eta, birziklatze teknikak hobetzen ari badira ere, hondakin asko sortzen dute. Italiako enpresa batek gurpila osatzen duten elementu guztiak, baita metala ere, birziklatzeko teknika garatu du, natura errespetatuz gainera. «Fabrikazio prozesua egiten dugu, baina alderantzizko norabidean», adierazi dute. Kautxua eta metala bereizi eta bakoitzari bere trataera ematen diote, osagaiak %100ean berrerabiltzeko.

> Ospitalea

Maiatzean irekiko dute Israelen iparraldeko Haifa hirian “lurrazpiko lehen ospitalea”, era guztietako arazoetatik babesteko diseinatuta dagoena. «Egiteko zaila eta garestia» izanik, azpiegitura apartakaleku bat da ere eta, «behar izanez gero», 72 ordutan ospitale bilakatzeko gaitasuna egongo litzateke, onkologia, dialisi, amatasuna eta bestelako hainbat zerbitzurekin. Aurreratu dutenez, autoentzatzat 1500 leku ditu eta, eraldatuta, 2000 gaixo har ditzake.

GUREGIPUZKOA.NET

ANTZARAK HIRIAN, USOENA IZAN OHI DEN JOKO ZELAIAN

Antzarak pasean Donostiako Askatasunaren etorbidean. Eta jendea inguruan, begira, tokiz kanpo dagoenari begiratzen zaion jakin-minarekin eta sinpatiarekin. Usoena izan ohi den joko zelaian, antzarak. Eta usoak, segur aski, jeloskor eta haserre, haiek dagoeneko paisaiaren parte bihurtu direlako hirietan eta inork ez dielako halako arretarik eskaintzen. **Vicente MARTIN. FOTOCAR FUN-TSA. KUTXA FOTOTEKA**